

Sygn. akt II AKa 395/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku II Wydział Karny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Wojciech Andruszkiewicz

Sędziowie: SSA Krzysztof Noskowicz (spr.)

SSO del. Marta Gutkowska

Protokolant: sekr. sądowy Katarzyna Bielska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w G. A. B.

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2018 r.

sprawy

z wniosku **K. G.**

o zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku

z dnia 22 sierpnia 2017 r., sygn. akt **II Ko 14/17**

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu we Włocławku

do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Pełnomocnik wnioskodawcy **K. G.** złożył w dniu 31 stycznia 2017 r. wniosek o zasądzenie na jego rzecz od Skarbu Państwa kwoty 150.000 złotych tytułem zadośćuczynienia za wykonywanie wobec niego środka przymusu w postaci zatrzymania, a następnie aresztu tymczasowego w okresie od 17 lipca 2016 r. do dnia 29 września 2016 r. w sprawie, która następnie została prawomocnie umorzona postanowieniem z dnia 30 listopada 2016 r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku w sprawie.

Wnioskodawca **K. G.** został zatrzymany w dniu 17.07.2016 r. o godz. 20:50 w związku z podejrzeniem dokonania rozboju

w L., a w dniu 19.07.2016 r. postanowieniem Sądu Rejonowego w Lipnie

w sprawie II Kp 151/16 zastosowano wobec niego tymczasowo aresztowanie, przedłużone następnie postanowieniem tego Sądu z dnia 9.09.2016 r. w sprawie II Kp 181/16 do dnia 14.11.2016 r, godz. 20:50.

Postanowieniem Prokuratora Rejonowego w Lipnie z dnia 29.09.2016 r., sygn. akt PR Ds. 686.2016 uchylono wobec wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie, wobec jego pobytu w (...) Szpitalu (...) z (...) w B. i przeprowadzonym tam leczeniem operacyjnym tętniaka tętnicy środkowej mózgu po stronie prawej. Wnioskodawca opuścił ww. Szpital w dniu 10.10.2016 r.

Postanowieniem Prokuratora Rejonowego w Lipnie z dnia 30.11.2016 r., sygn. akt PR Ds. 686/2016 postępowanie przeciwko K. G. zostało umorzone, wobec stwierdzenia, że nie popełnił on zarzucanego mu czynu.

Wnioskodawca K. G. był rzeczywiście pozbawiony wolności (zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie) w okresie od dnia 17 lipca 2016 r. do dnia 29 września 2016 r.

Sąd Okręgowy we Włocławku, wyrokiem z dnia 22 sierpnia 2017 r. w sprawie II Ko 14/17 orzekł następująco:

- zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy K. G. kwotę 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznana krzywdę wynikłą z niesłusznego zatrzymania w okresie od dnia 17.07.2016 r. do dnia 19.07.2016 r. i niesłusznego tymczasowego aresztowania w okresie od dnia 19.07.2016 r. do dnia 29.09.2016 r., zastosowanego postanowieniem Sądu Rejonowego w Lipnie z dnia 19.07.2016 r., sygn. akt II Kp 151/16, z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku (pkt 1),
- oddalił wniosek w pozostałej części (pkt 2),
- wydatkami poniesionymi w toku postępowania obciążył Skarb Państwa (pkt 3),
- zasądził od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika wnioskodawcy kwotę 147,60 zł tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu (pkt 4).

Powyższy wyrok zaskarżyła pełnomocnik wnioskodawcy co do punktu 2, zarzucając temu wyrokowi sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że tymczasowe aresztowanie nie miało wpływu na stan zdrowia i cierpienia wnioskodawcy oraz nie przyczyniło się do trwałego uszkodzenia i rozstroju zdrowia, wnosząc w konsekwencji o jego zmianę i zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kwoty dochodzonej pozewem w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Konieczność ustosunkowania się do zarzutów i wniosków zawartych w wywiedzionej apelacji okazała się przedwczesna, wobec faktu stwierdzenia zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., co skutkowało uchyceniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu we Włocławku do ponownego rozpoznania.

Z analizy akt rozpoznawanej sprawy wynika, że wnioskodawca K. G. korzystał w sprawie z pomocy pełnomocnika z wyboru, który w dniu 12.06.2017 r. poinformował Sąd Okręgowy, że wypowiedział pełnomocnictwo do reprezentacji wnioskodawcy (k. 48). Na rozprawie w dniu 29.06.2017 r. wnioskodawca nie stawił się - w protokole znajduje się zapis, że „zawiadomiony”, ale w aktach brak jest na to dowodu. Nie stawił się również jego pełnomocnik – w tym przypadku zapisano, że: „Przewodniczący ujawnił pismo o wypowiedzeniu pełnomocnictwa k. 48” (k. 49). Na rozprawie tej przesłuchano biegłego z dziedziny medycyny R. U. i zarządzone została przerwa w rozprawie do dnia 25.07.2017 r.

W uwzględnieniu wniosku Prokuratora zwrócono się do Zakładu Karnego we W. o nadesłanie akt osobowych K. G. części B,

a także jeśli dokumentacja dotycząca K. G. prowadzona była w formie elektronicznej o nadesłanie wydruków obejmujących rozmowy psychologiczne oraz notatki z rozmów z tymczasowo aresztowanym, notatki dotyczące obserwacji poczynionych przez wychowawcę dotyczących jego zachowania w okresie tymczasowego aresztowania od

dnia 19 lipca do dnia 29 września 2016 r., oraz o nadesłanie opinii o tymczasowo aresztowanym (k. 50). Na rozprawie w dniu 25.07.2017 r. wnioskodawca nie stawił się – jak odnotowano w protokole: „nie podjął zawiadomienia prawidłowo awizowanego, które uznano za doręczone”. Na rozprawie tej przeprowadzono dowód z nadesłanych dokumentów (k. 55-68). Ujawniono też treść informacji z Noe -Sad (k. 69), z której wynika, że wnioskodawca obecnie przebywa w Zakładzie Karnym we W.. Przewodniczący poinformował o potrzebie ustanowienia dla wnioskodawcy pełnomocnika, albowiem z dokumentacji nadesłanej z zakładu karnego wynika, że K. G. w przeszłości leczył się psychiatrycznie, a nadto wskazano w dokumentacji podejrzenie u niego (...) (k. 71). Rozprawę przerwano do dnia 22 sierpnia 2017 r. Z wydanego zarządzenia o zawiadomieniu wnioskodawcy wynika również to, że w przypadku, gdy złoży on wniosek o doprowadzenie go na rozprawę, nakazać jego doprowadzenie na rozprawę (k. 71v.). Zarządzeniem z dnia 25.07.2017 r. wyznaczono wnioskodawcy pełnomocnika z urzędu w osobie adw. A. R. (k. 72).

Na rozprawie w dniu 22.08.2017 r. wnioskodawca nie stawił się – adnotacja w protokole: „zawiadomiony”, bez dowodu na to w aktach sprawy. Stawiła się pełnomocnik wnioskodawcy adw. A. R.. Po oświadczeniu stron, że nie żądają uzupełnienia postępowania dowodowego Przewodniczący zamknął przewód sądowy i udzielił głosu stronom (k. 73). Tego też dnia został wydany w sprawie wyrok (k. 74).

W dniu 23.08.2017 r. wpłynęło do sądu pismo wnioskodawcy (wpływ do administracji ZK we W. w dniu 18.08.2017 r., data stempla 21.08. 2017 r. (k. 79-80) – wniosek o doprowadzenie na rozprawę w dniu 22.08.2017 r.

Przejąć teraz trzeba do wskazania, że zgodnie z treścią art. 556 § 3 k.p.k., żądający odszkodowania może ustanowić pełnomocnika (zd. pierwsze), a przepisy art. 78-81 k.p.k. stosuje się odpowiednio (zd. drugie). W realiach sprawy stwierdzić trzeba, że w zarządzeniu o ustanowieniu pełnomocnika z urzędu nie przytoczono podstawy prawnej dla tej decyzji (k. 72), a przy tym Sąd Okręgowy posługiwał się zamiennie określeniami „pełnomocnik z urzędu” i „obrońca z urzędu”. Mimo to, z informacji podanej na rozprawie w dniu 25.07.2017 r. wnosić należy, że uczyniono to w związku ze stwierdzeniem, że wnioskodawca K. G. leczył się psychiatrycznie i odnotowano podejrzenie u niego (...), a zatem, że nastąpiło to na podstawie art.

79 § 1 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 556 § 3 k.p.k. zd. drugie - zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział

w postępowaniu lub prowadzenie obrony (odpowiednio: swych spraw) w sposób samodzielny oraz rozsądny. Konsekwencją odesłania przez art. 556 § 3 k.p.k. zd. drugie m. in. do art. 79 k.p.k. jest konieczność stosowania również jego § 3, zgodnie z którym udział obrońcy, czyli odpowiednio również pełnomocnika jest obowiązkowy w rozprawie także w wypadku określonym w art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k. Na gruncie rozpoznawanej sprawy następstwem tak rozumianej obligatoryjnej reprezentacji wnioskodawcy jest stwierdzenie, że w postępowaniu sądowym, w szczególności na rozprawie w dniu 29.06.2017 r., kiedy to był przesłuchiwany biegły R. U., a zatem przeprowadzano dowód o doniosłym znaczeniu dla rozstrzygnięcia sprawy, wnioskodawca nie miał pełnomocnika. Sąd Okręgowy nie był już konsekwentny i nie powtórzył tych czynności na rozprawie w dniu 22.08.2017 r. i w takim stanie rzeczy wydał zaskarżony wyrok. Wnioskodawca nie miał zatem pełnomocnika w wypadku określonym w art. 79 § 1 i 2 k.p.k. i co oczywiste pełnomocnik nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą (art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.) – (por.:

D. Świecki, [w:] B. Augustyniak, K. Eichstadt, M. Kurowski, D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom II, Warszawa 2015, s. 608; Ibidem, Komentarz do art. 554 k.p.k. [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX/el 2017; zob. też uzasadnienie wyroku SN

z 5.01.2011 r., V KK 116/10, OSNKW 2011/2/15, OSP 2011/7-8/84, LEX nr 730537).

Nie ma w tym przypadku potrzeby odwoływania się do instytucji przewidzianej w art. 379 § 1 pkt 5 k.p.c., której istota jest zbliżona – nieważność postępowania, która zachodzi wówczas, jeżeli strona została pozbawiona możliwości

obrony swych praw. W grę nie wchodzi bowiem uzupełniające stosowanie przepisów k.p.c. wynikające z treści art. 558 k.p.k. Jak słusznie wskazuje się w doktrynie z przepisu tego a contrario można wyprowadzić wniosek, że w postępowaniu o odszkodowanie lub zadośćuczynienie stosuje się wszystkie przepisy Kodeksu postępowania karnego zamieszczone poza rozdziałem 58. Jedynie w wypadku, gdy w tym Kodeksie brak danej instytucji występującej w procedurze cywilnej, która z uwagi na cywilny charakter roszczenia powinna mieć zastosowanie, należy sięgnąć do Kodeksu postępowania cywilnego (np. do art. 322 k.p.c. czy art. 355 § 1 k.p.c.).

Natomiast przepisy Kodeksu postępowania karnego należy stosować także wówczas, gdy możliwe jest ich dostosowanie do specyfiki i odmienności postępowania o odszkodowanie lub zadośćuczynienie. W tym kontekście można mówić o ich odpowiednim stosowaniu (zob.: D. Świecki, [w:] B. Augustyniak, K. Eichstadt, M. Kurowski, D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom II. Warszawa 2015, s. 622; Ibidem, Komentarz do art. 558 k.p.k. [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX/el 2017).

W tych okolicznościach kwestie braku w aktach sprawy dowodów zawiadomienia wnioskodawcy o rozprawach mają już znaczenie tylko dopełniające uwagi co do możliwości prowadzenia przez wnioskodawcę obrony swoich praw.

Stwierdzenie wystąpienia przywołanej bezwzględnej przyczyny odwoławczej było wystarczające do wydania wyroku kasatoryjnego, przy jednoczesnej przedwczesności rozpoznania zarzutów zawartych w apelacji pełnomocnika wnioskodawcy (art. 436 k.p.k.). Zarazem trzeba zaakcentować

to, że choć uchylene wyroku nastąpiło niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, to jednak stosownie do treści art. 439 § 2 k.p.k., wobec wystąpienia przyczyny określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. mogło nastąpić tylko na korzyść wnioskodawcy.

Sąd Apelacyjny wyraża w związku z tym zapatrywanie na użytek postępowania ponownego, że potwierdzenie faktu, iż wnioskodawca leczył się psychiatrycznie skutkowało winno zwiększeniem przyznanej mu kwoty zadośćuczynienia, bowiem ta okoliczność jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie była w ogóle brana pod uwagę przez sąd meriti przy miarkowaniu zadośćuczynienia. Bezsprzecznie zaś w takich okolicznościach inaczej przedstawia się kwestia cierpień psychicznych, jak i też przeżywanego stresu, odczuwanego stanu niepewności i obawy o dalsze swoje losy. Niekwestionowane jest, że krzywda stanowiąca szkodę niemajątkową dotyczy

w szczególności sfery psychiki danej osoby i jej przeżyć wewnętrznych.

W formie zadośćuczynienia należy ją też zrekompensować jeśli jest związana

z naruszeniem nietykalności, prywatności, intymności niesłusznie osadzonego oraz z naruszeniem zdrowia w postaci cierpień psychicznych związanych

z pobytem, w tym i tych, które wiążą się z pogorszeniem stanu zdrowia, również fizycznego, czy nawet samą obawą o możliwość jego pogorszenia z uwagi na warunki izolacji (por. wyrok SA w Gdańsku z 15.09.2016 r., II AKa 249/16, LEX nr 2166492).

Sąd Okręgowy przeprowadzi postępowanie ponowne wystrzegając się stwierdzonych uchybień. Mając na uwadze przywołane zastrzeżenie odniesie się do racji przedstawionych w apelacji pełnomocnika, umożliwiając również wnioskodawcy udział w rozprawie, zwłaszcza dla dogłębnego wyjaśnienia twierdzenia wnioskodawcy, że „Zdaniem lekarza, który mnie operował tętniak pękł mi od stresu” (k. 26), w kontekście wydanej w sprawie opinii biegłego z zakresu medycyny. Istotne wydaje się też pogłębienie rozważań co do czasu powstania rzeczonego tętniaka, skoro z dokumentacji leczenia wnioskodawcy

w (...) w L. (k. 36) okoliczność ta przed dniem 17.07.2016 r. nie została odnotowana. Zwrócenia uwagi wymaga również to, że nadesłana dokumentacja z ZK we W. (k. 55-67) w głównej mierze dotyczy osadzenia tam wnioskodawcy od dnia 29.06.2017 r., a nie odnosi się do okresu od 19.07 do 29.09.2016 r., jak życzył tego sobie Sąd Okręgowy (k. 50), a potem tego już jednak nie dociekał. Wszystko zaś po to, aby końcowe rozstrzygnięcie przedstawiało się jako sprawiedliwe.